

Univerzitet u Beogradu – Građevinski
fakultet www.grf.bg.ac.rs

Studijski program: **GRAĐEVINARSTVO**

Modul: **Zajedničke osnove**

Godina/Semestar: **2. godina / 4. semestar**

Naziv predmeta (šifra): **MEHANIKA TLA (B3O2MT)**

Asistent: **Doc. dr Miloš Marjanović**

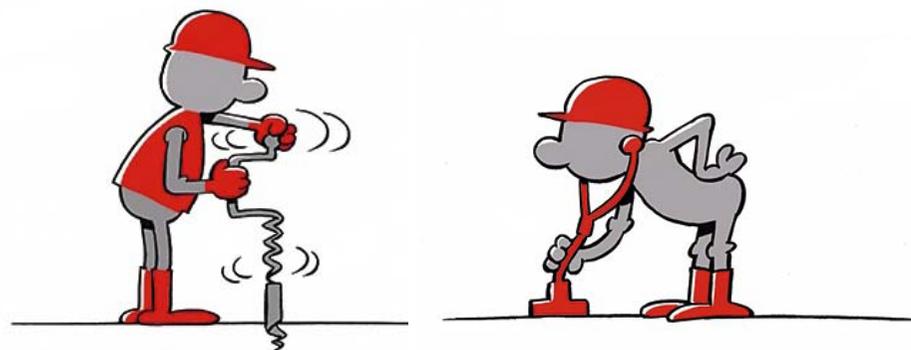
Naslov vežbi: **STIŠLJIVOST TLA**

Datum: **25-29.3.2024.**

Beograd, 2024.

Sva autorska prava autora prezentacije i/ili video snimaka su zaštićena. Snimak ili prezentacija se mogu koristiti samo za nastavu na daljinu studenta Građevinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu u školskoj 2023/2024. i ne mogu se koristiti za druge svrhe bez pismene saglasnosti autora materijala.

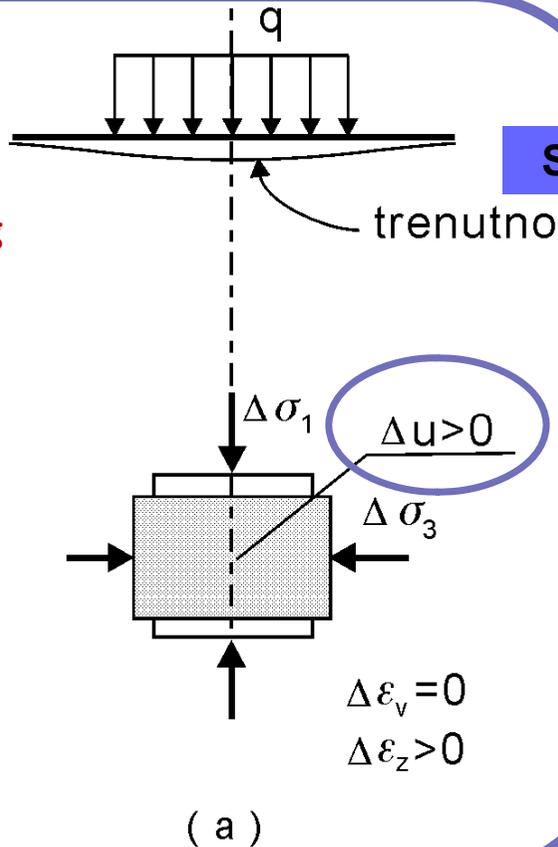
STIŠLJIVOST TLA

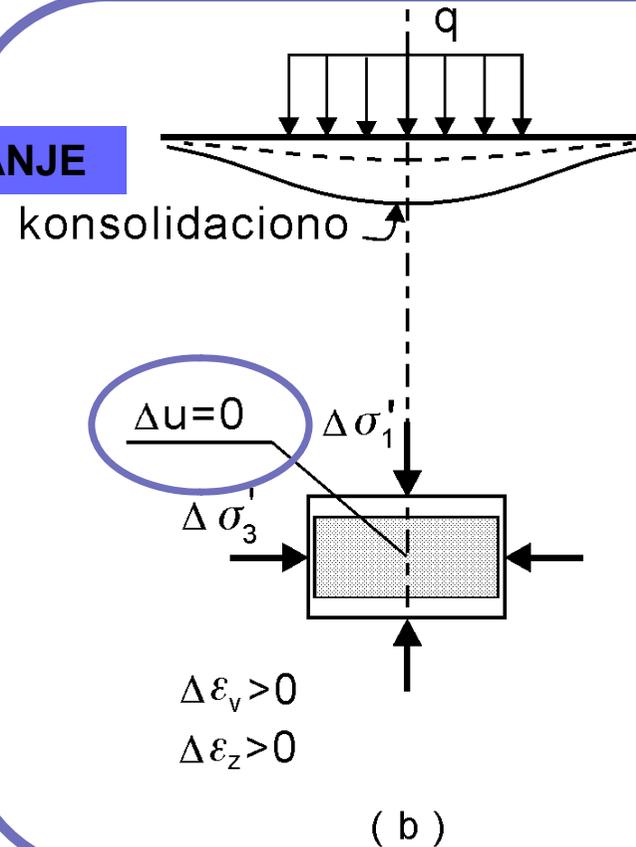
STIŠLJIVOST TLA

- **Stišljivost** je osobina tla da smanjuje zapreminu pri povećavanju efektivnih napona.

- **Otporetimo tlo**
- **Dolazi do trenutnog sleganja usled promene oblika**
- **Nema promene zapremine**
- **Generišu se porni pritisci (porni natpritisci)**

Promena oblika

Promena zapremine

- **Tokom vremena, dolazi do opadanja pornih pritisaka**
- **Povećavaju se efektivni naponi**
- **Smanjuje se zapremina tla na račun istisnute vode iz pora**
- **Dolazi do sleganja tla kao posledice smanjenja zapremine**

STIŠLJIVOST TLA

Nakon opterećenja tla, tokom vremena, dolazi do:

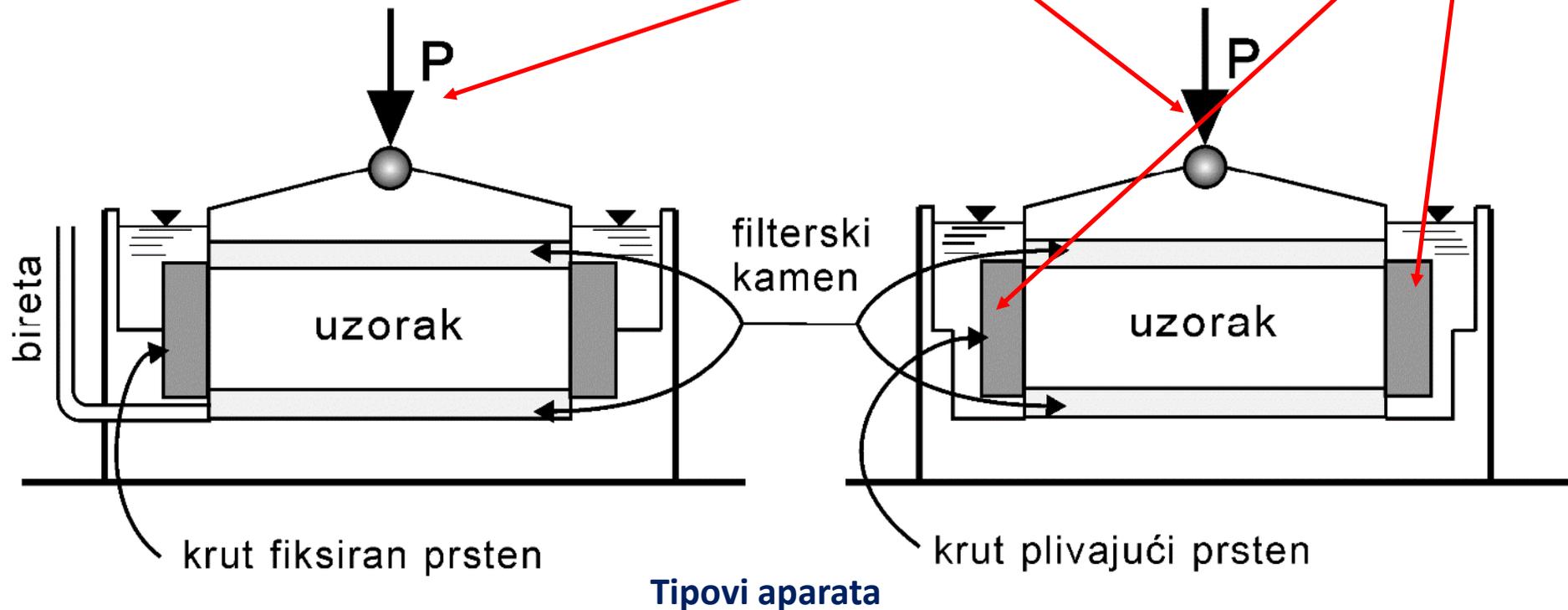
- Opadanja poroznih pritisaka
- Povećanja efektivnih napona
- Smanjenja zapremine tla – sleganje tla

KONSOLIDACIJA TLA!!!
(vremenski proces)

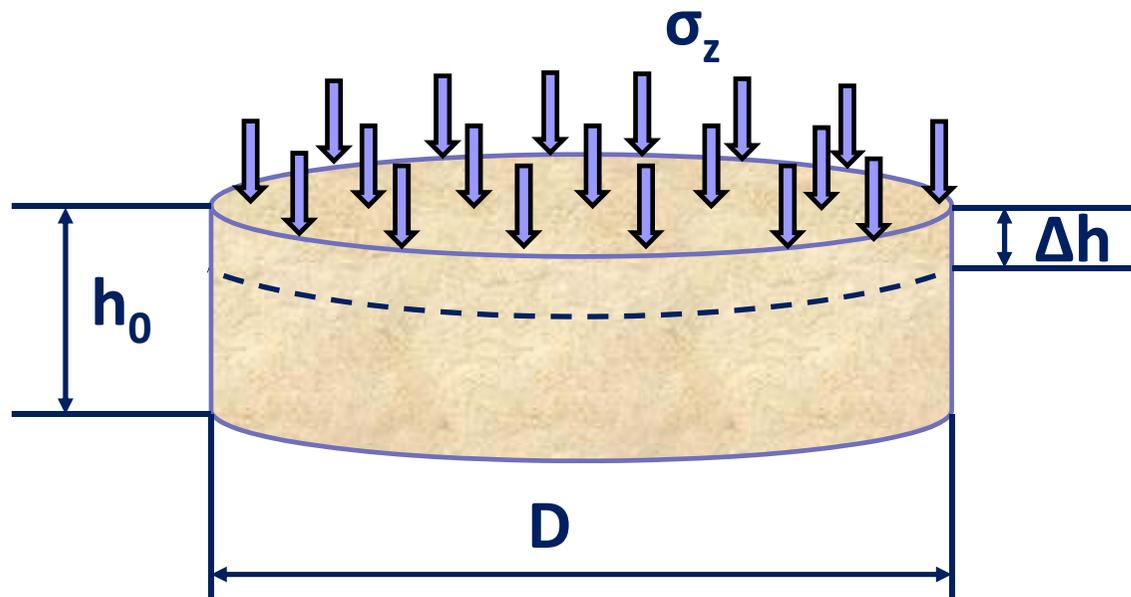
EDOMETARSKI OPIT

- Opit stišljivosti izvodi se u aparatu koji se naziva **edometar** (edometerski opit)
- Cilindrični uzorak izlaže se kontrolisanim priraštajima vertikalnih napona, ali je krutim prstenom bočna deformacija sprečena.

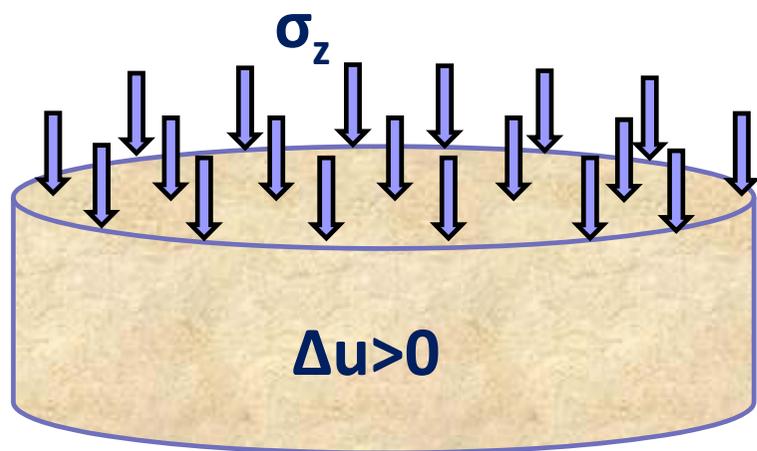
EDOMETARSKI OPIT

- Cilindrični uzorak sa odnosom prečnika prema visini D/h_0 u granicama od 2.5 do 5
- Meri se sleganje uzorka, tj. smanjenje njegove visine Δh sa povećanjem vertikalnih napona σ_z

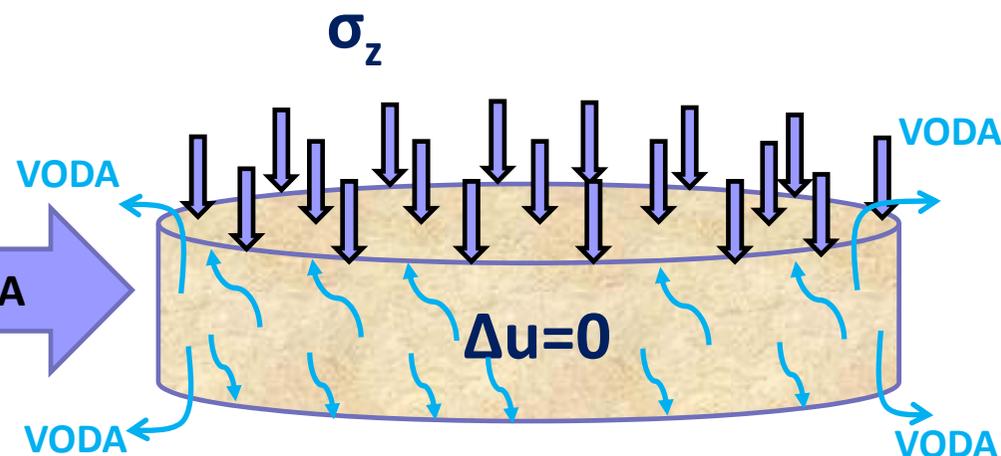

EDOMETARSKI OPIT

- Na bazama uzorka se postavljaju porozne pločice koje omogućavaju **evakuaciju vode u procesu konsolidacije**, dok se promena zapremine registruje merenjem promene visine uzorka.

Nanošenjem opterećenja generišu se porni natpritisici

- Kada se izvrši potpuna disipacija pornih natpritisaka završila se **KONSOLIDACIJA TLA!!!**
- Smanjila se visina uzorka

EDOMETARSKI OPIT

Edometar

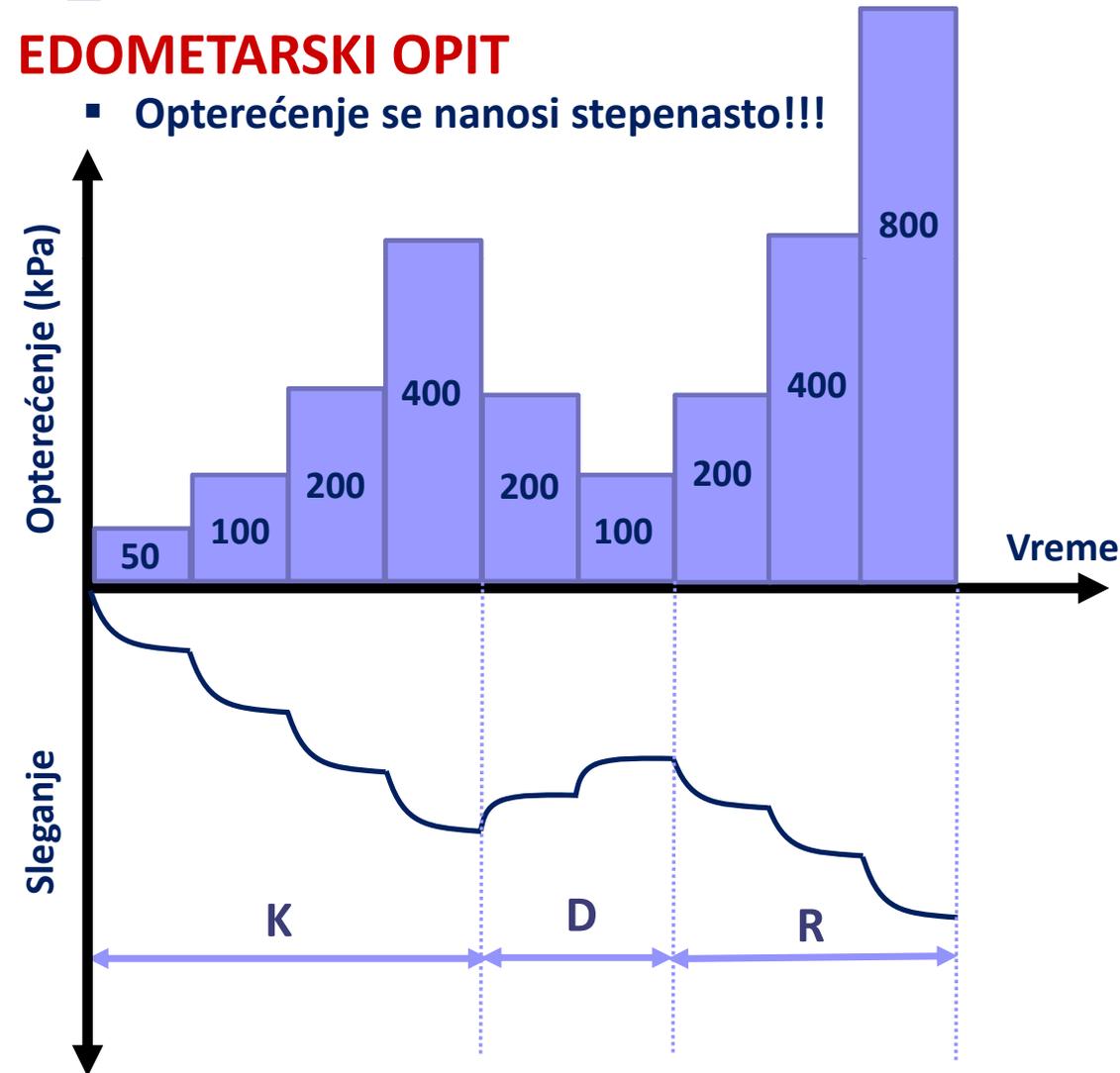
EDOMETARSKI OPIT

Edometar – ćelija aparata

EDOMETARSKI OPIT

- Opterećenje se nanosi stepenasto!!!

- 1 opterećenje **K**
- 2 rasterećenje **D**
- 3 ponovo opterećenje **R**

K kompresija (dolazi do sleganja)

D dekompresija (dolazi do bubrenja tla)

R rekompresija (dolazi do sleganja)

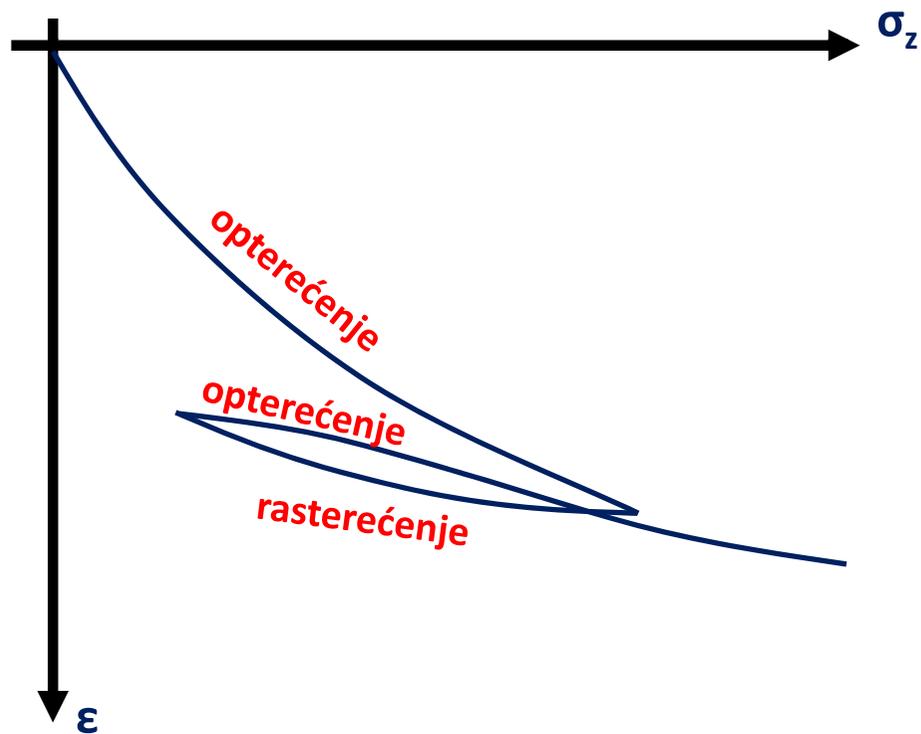
- Uobičajeno da je odnos veličina vertikalnih napona između dve susedne stepenice opterećenja oko 2 (25, 50, 100, 200, 400, 200, 100, 50, 100, 200, 400, 800 kPa ...)
- Kada se završi proces konsolidacije, stavlja se sledeća stepenica opterećenja

- Obično maksimalno opterećenje u edometru odgovara maksimalnom očekivanom vertikalnom naponu u tlu

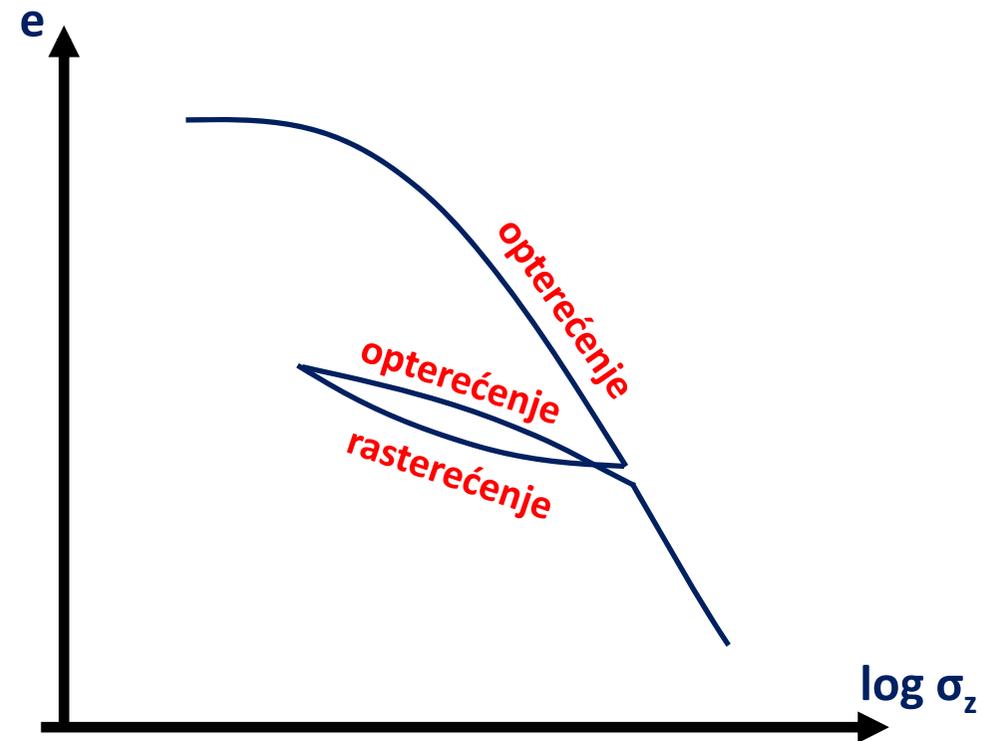
EDOMETARSKI OPIT

- Rezultat edometarskog opita (naponsko-deformacijska kriva):

Zavisnost: vertikalni napon-vertikalna deformacija

ILI

Zavisnost: vertikalni napon (log razmera-koeficijent poroznosti)

POKAZATELJI STIŠLJIVOSTI

- Računamo parametre (pokazatelje) stišljivosti (deformabilnosti):

1. MODUL STIŠLJIVOSTI M_v

2. KOEFICIJENT ZAPREMINSKE STIŠLJIVOSTI m_v

3. KONSTANTA STIŠLJIVOSTI C

4. INDEKS STIŠLJIVOSTI C_c

5. INDEKS BUBRENJA (INDEKS REKOMPRESIJE) C_r

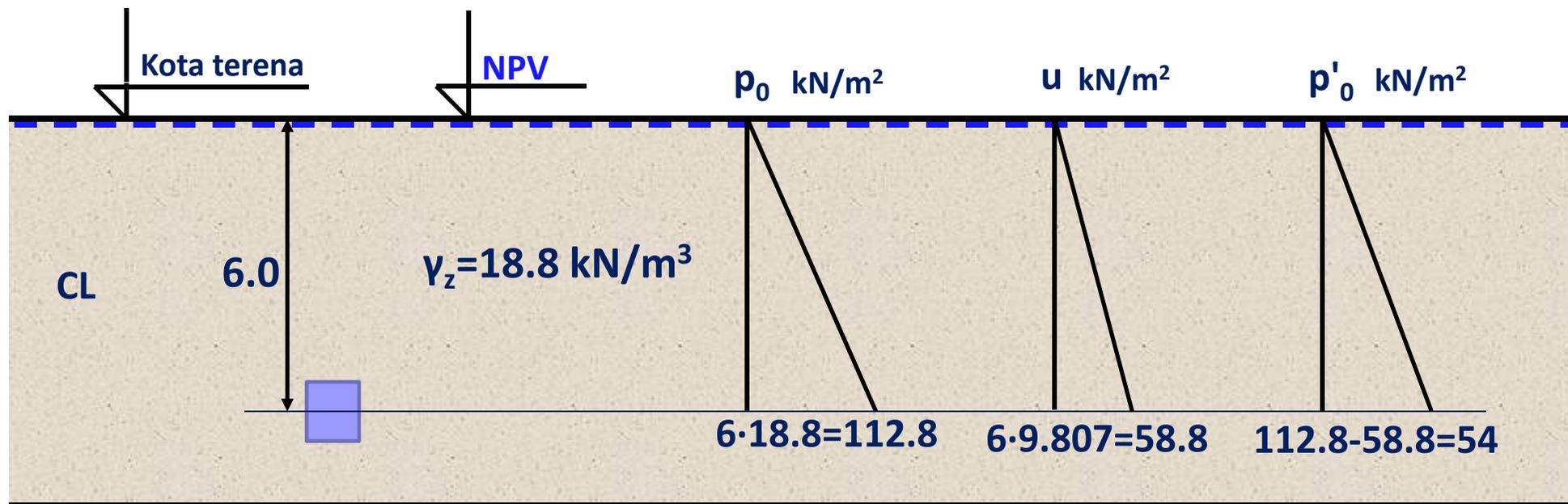

- Parametri deformabilnosti su nagibi naponsko-deformacijske (ili napon-koef. poroznosti) krive u određenom opsegu napona

ZADATAK 1

- Uzorak zasićene gline koji je izvađen sa dubine od 6.0 m ugrađen je u aparat za ispitivanje stišljivosti (edometar).
- Rezultati edometarskog opita prikazani su u tabeli.
- Nakon ispitivanja, neto suva masa uzorka je $M_d=115.19$ g, prečnik uzorka je $D=6.35$ cm, a visina uzorka je $h_0=2.55$ cm
- Specifična težina gline je 2.72.
- Nivo podzemne vode je na površini terena.

a) Odrediti veličinu vertikalnog efektivnog napona kome je uzorak izložen "in situ"

ZADATAK 1

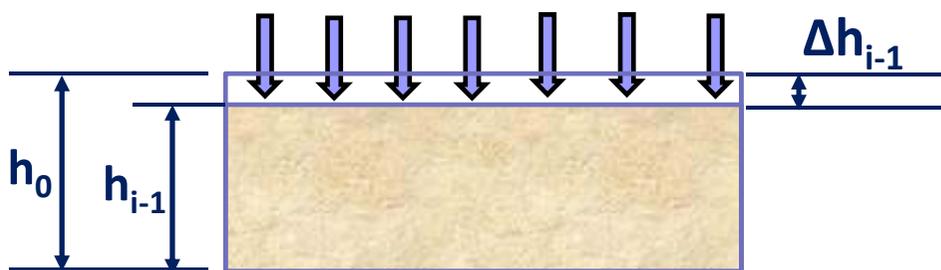
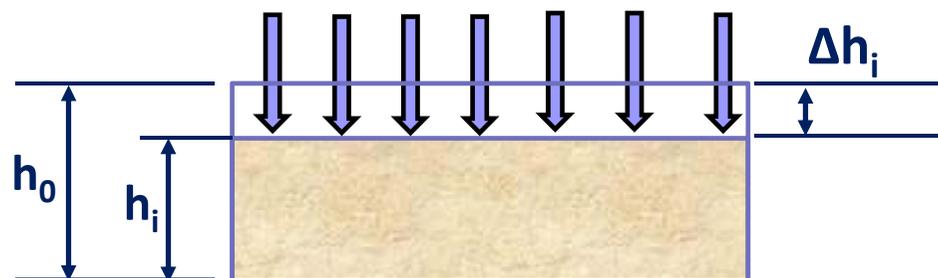
$A_0 = 31.65 \text{ cm}^2;$

$h_0 = 2.55 \text{ cm}$

$\gamma_s = G_s \cdot \gamma_w = 26.68 \text{ kN/m}^3;$

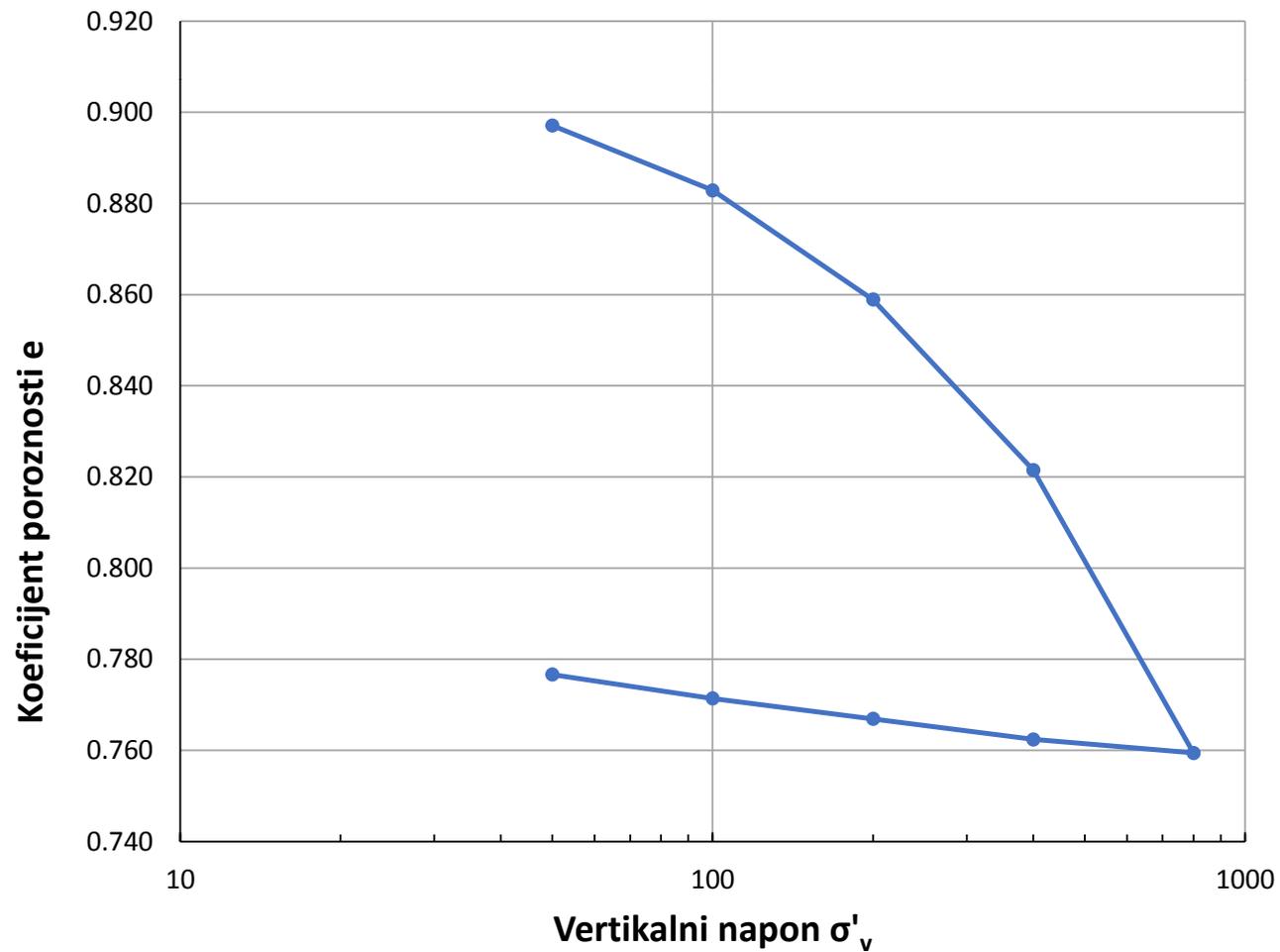
$M_d = 115.19 \text{ g}$

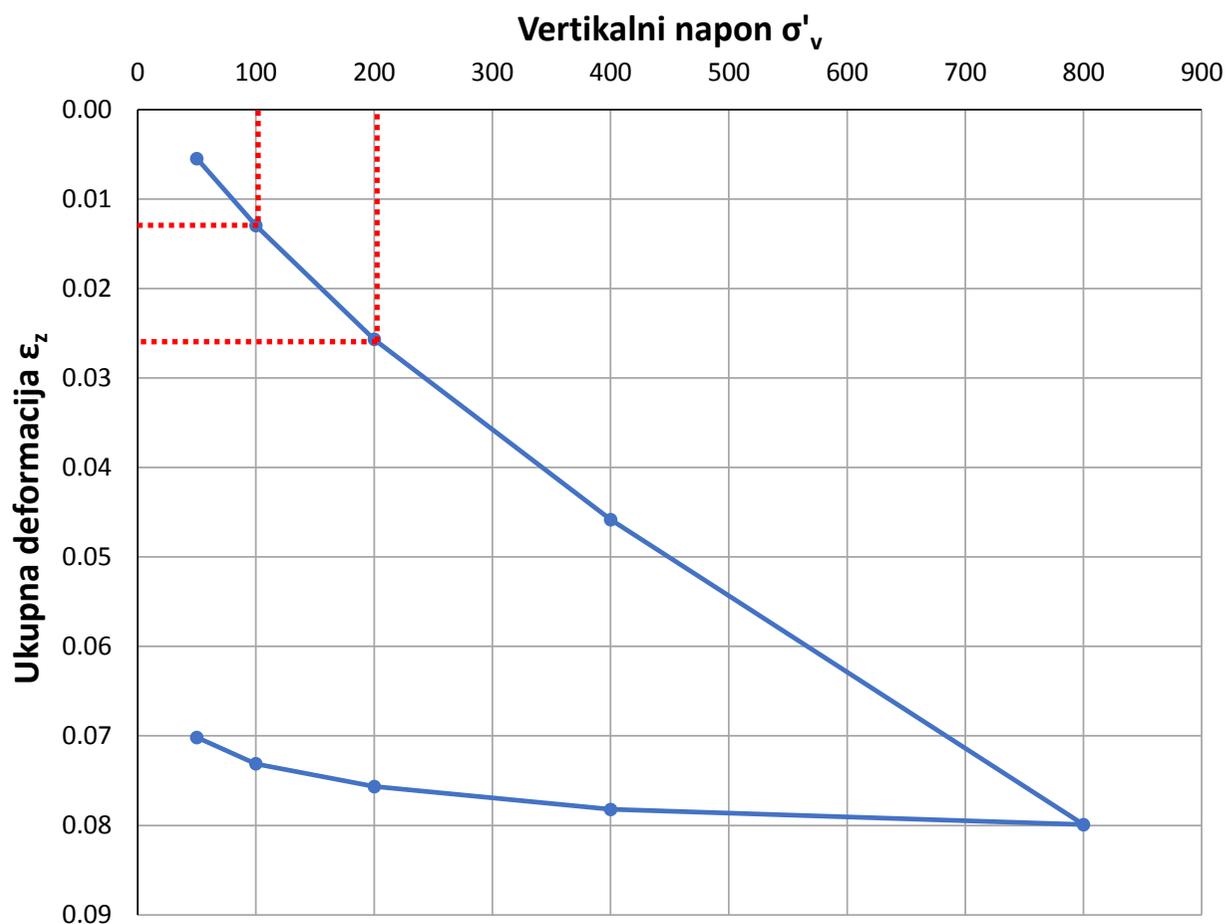
0	1	2	3	4	5	6	7
Korak i	Vertikalni efektivni napon σ_v' [kN/m ²]	Visina uzorka h [mm]	Zapremina uzorka V=h·A₀ [cm ³]	$\gamma_d = \frac{M_d}{V} 9.807$ [kN/m ³]	$e = \frac{\gamma_s - \gamma_d}{\gamma_d}$	Ukupno sleganje Δh_i [mm]	Specifična deformacija $\Delta \varepsilon_z = \frac{\Delta h_i - \Delta h_{i-1}}{h_0 - \Delta h_{i-1}}$
0	0	25.500	80.71	14.00	0.908	0.000	
1	50	25.360	80.26	14.07	0.897	0.140	0.0055
2	100	25.170	79.66	14.18	0.883	0.330	0.0075
3	200	24.850	78.65	14.36	0.859	0.650	0.0127
4	400	24.350	77.07	14.66	0.822	1.150	0.0201
5	800	23.520	74.44	15.18	0.759	1.980	0.0341
6	400	23.560	74.57	15.15	0.762	1.940	-0.0017
7	200	23.620	74.76	15.11	0.767	1.880	-0.0025
8	100	23.680	74.95	15.07	0.771	1.820	-0.0025
9	50	23.750	75.17	15.03	0.777	1.750	-0.0030

ZADATAK 1**Proračun specifične deformacije (primer)****Opterećenje 200 kPa** $\sigma_{z,i-1}$ **Opterećenje 400 kPa** $\sigma_{z,i}$

Specifična deformacija za interval opterećenja 200-400 kPa:

$$\Delta \varepsilon_z = \frac{\Delta h_i - \Delta h_{i-1}}{h_0 - \Delta h_{i-1}} = \frac{\Delta h_{400} - \Delta h_{200}}{h_0 - \Delta h_{200}}$$

ZADATAK 1**b) Nacrtati zavisnost koeficijent poroznosti e od napona u polulogaritamskom dijagramu ($e - \log \sigma$)****1. i 5. kolona**

ZADATAK 1c) Odrediti M_v i m_v za interval napona 100-200 kN/m²**MODUL STIŠLJIVOSTI:**

$$M_v = \frac{\Delta \sigma'_z}{\Delta \varepsilon_z} \quad [\text{kPa}]$$

$$M_v = \frac{\Delta \sigma'_z}{\Delta \varepsilon_z} = \frac{200 - 100}{0.0127} = 7874 \text{ kPa}$$

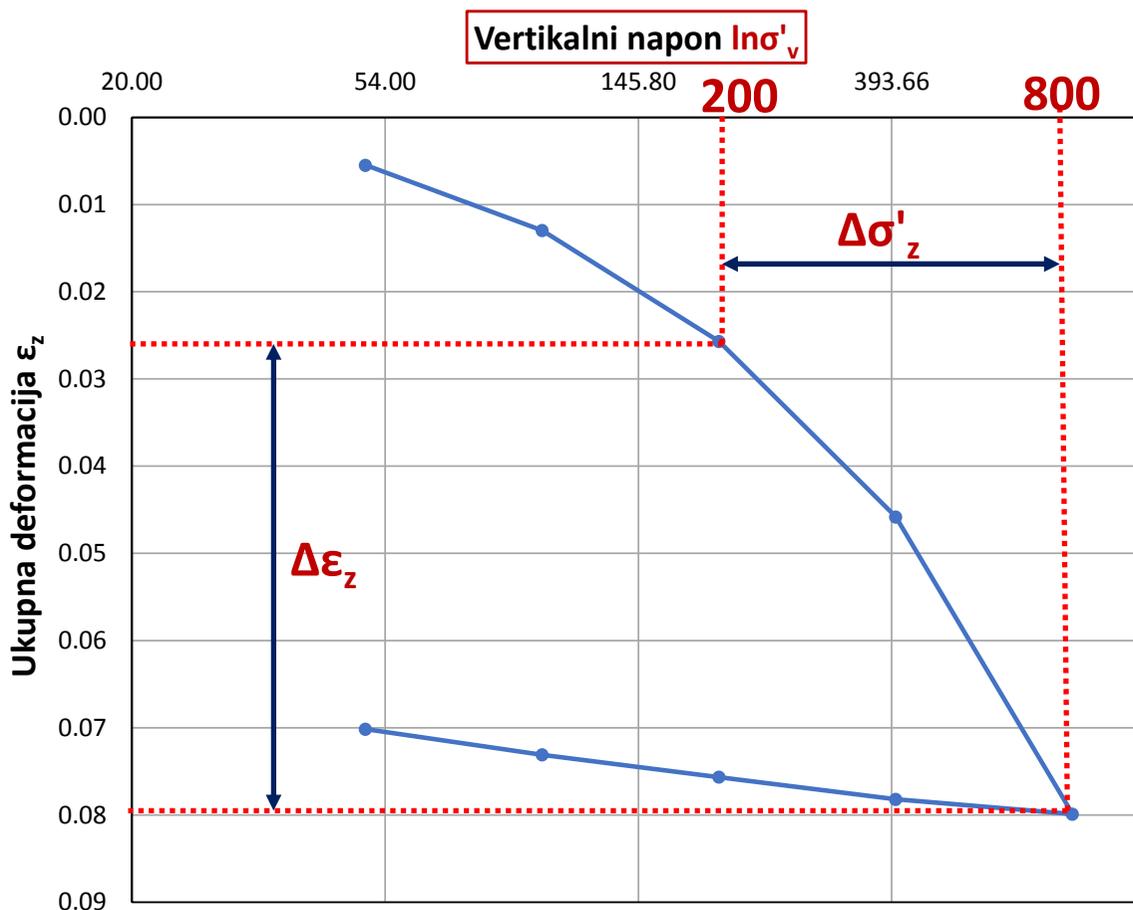
KOEFICIJENT ZAPREMINSKE STIŠLJIVOSTI:

$$m_v = \frac{\Delta \varepsilon_z}{\Delta \sigma'_z}$$

$$m_v = \frac{\Delta \varepsilon_z}{\Delta \sigma'_z} = \frac{1}{M_v} = 1.27 \cdot 10^{-4} \text{ 1/kPa}$$

ZADATAK 1

d) Odrediti konstantu stišljivosti C za interval napona 200-800 kN/m²

KONSTANTA STIŠLJIVOSTI:

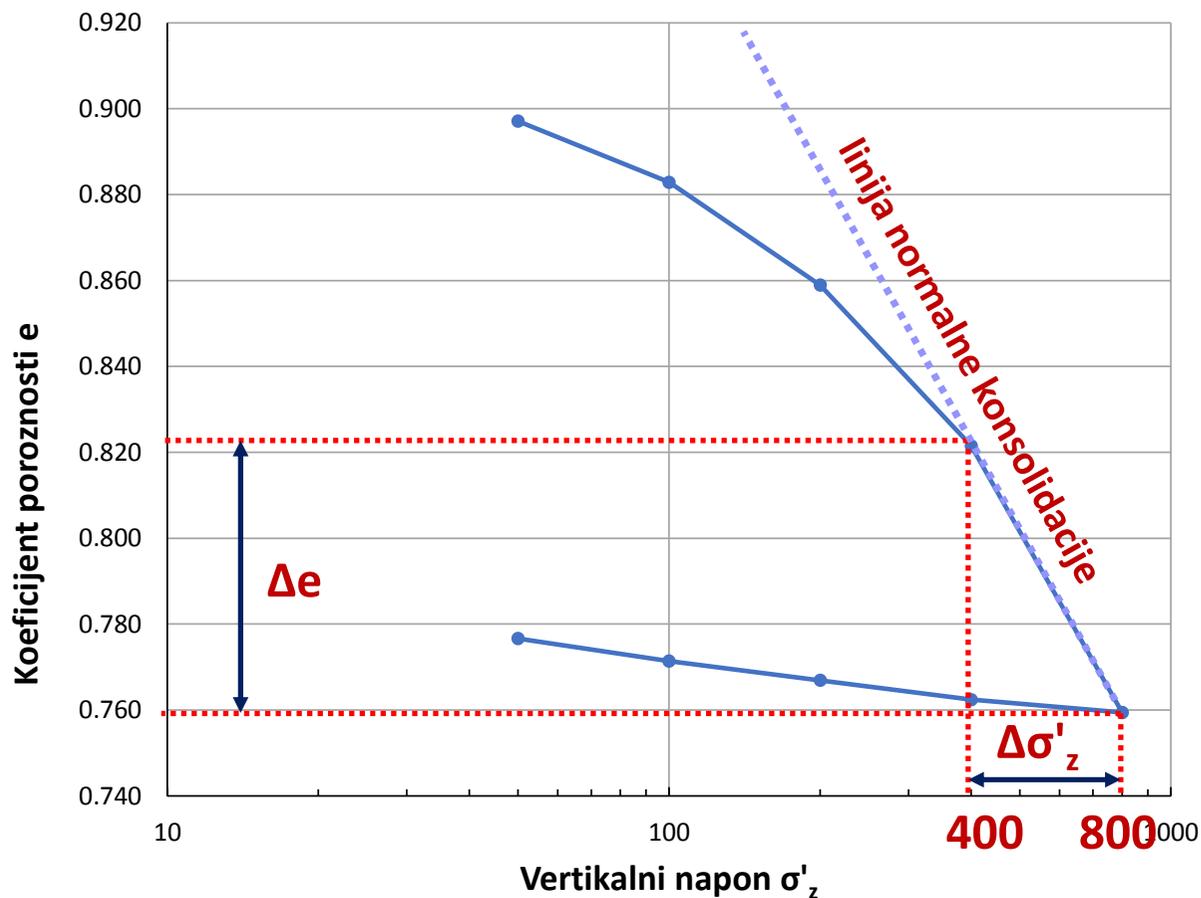
$$C = \frac{\Delta \sigma'_z}{\Delta \epsilon_z} = \frac{\ln \sigma'_{z(i)} - \ln \sigma'_{z(i-1)}}{\Delta \epsilon_z} = \frac{\ln \left(\frac{\sigma'_{z(i)}}{\sigma'_{z(i-1)}} \right)}{\Delta \epsilon_z}$$

$$\Delta \epsilon_z = \frac{\Delta h_i - \Delta h_{i-1}}{h_0 - \Delta h_{i-1}} = \frac{\Delta h_{800} - \Delta h_{200}}{h_0 - \Delta h_{200}} = \frac{1.98 - 0.65}{25.5 - 0.65} = 0.0535$$

$$C = \frac{\Delta \sigma'_z}{\Delta \epsilon_z} = \frac{\ln \left(\frac{800}{200} \right)}{0.0535} = 25.9$$

ZADATAK 1

e) Odrediti indeks stišljivosti C_c , za interval napona 400-800 kN/m²

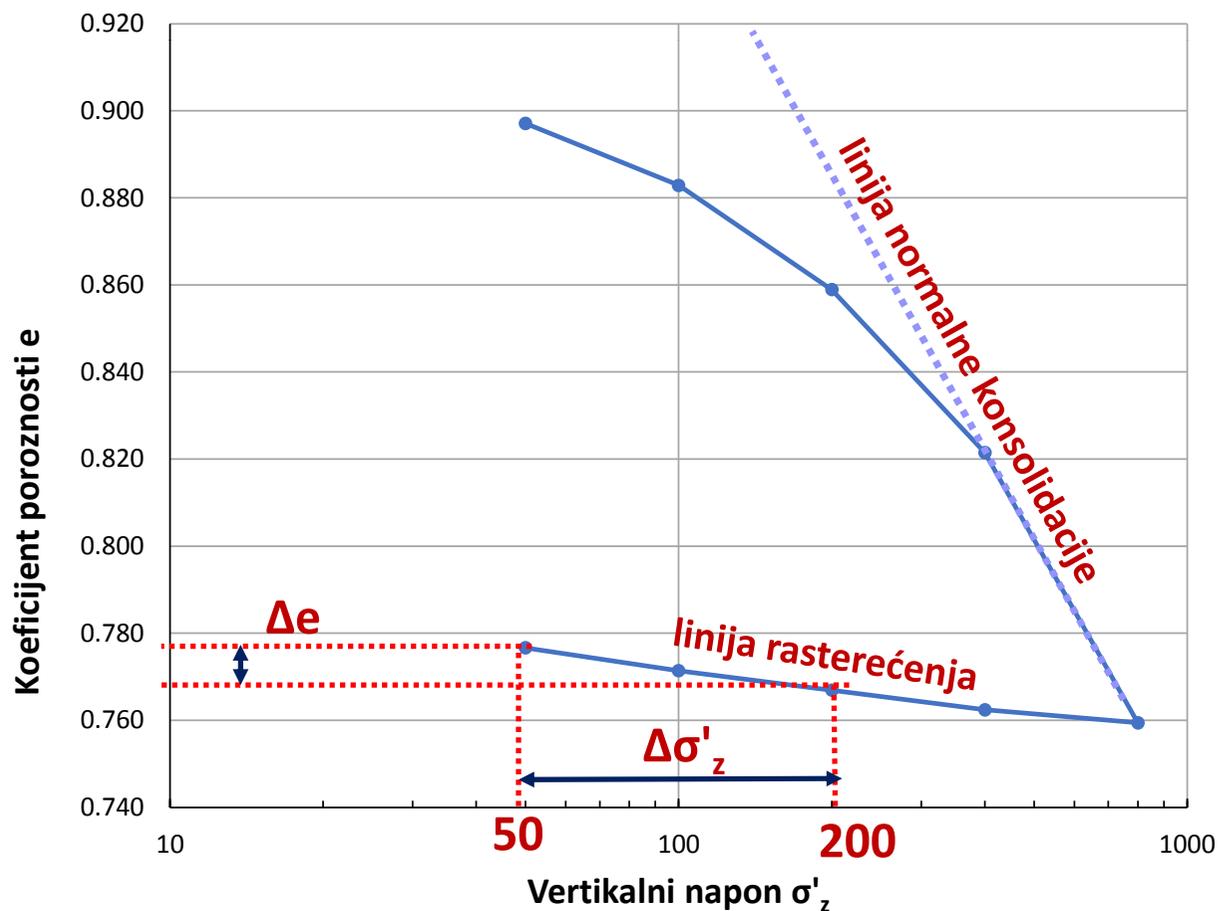
INDEKS STIŠLJIVOSTI (nagib linije normalne konsolidacije)

$$C_c = \frac{\Delta e}{\Delta \sigma_z} = \frac{\Delta e}{\log \sigma_{zB} - \log \sigma_{zA}} = \frac{\Delta e}{\log \left(\frac{\sigma_{zB}}{\sigma_{zA}} \right)}$$

$$C_c = \frac{\Delta e}{\Delta \sigma_z} = \frac{e_{800} - e_{400}}{\log \left(\frac{800}{400} \right)} = \frac{|0.822 - 0.759|}{\log 2} = 0.2093$$

ZADATAK 1

f) Odrediti indeks bubrenja odnosno rekompresije C_r , za interval napona 200-50 kN/m²

INDEKS BUBRENJA (nagib linije rasterećenja)

$$C_r = - \frac{\Delta e}{\log \sigma_{zB} - \log \sigma_{zA}} = \frac{\Delta e}{\log \left(\frac{\sigma_{zB}}{\sigma_{zA}} \right)} \approx C_s$$

$$C_r = \frac{\Delta e}{\Delta \sigma_z} = \frac{e_{200} - e_{50}}{\log \left(\frac{200}{50} \right)} = \frac{|0.767 - 0.777|}{\log 4} = 0.0166$$

NAPOMENA: Nagib linije rasterećenja može da se računa i za interval napona 800-50 kPa.

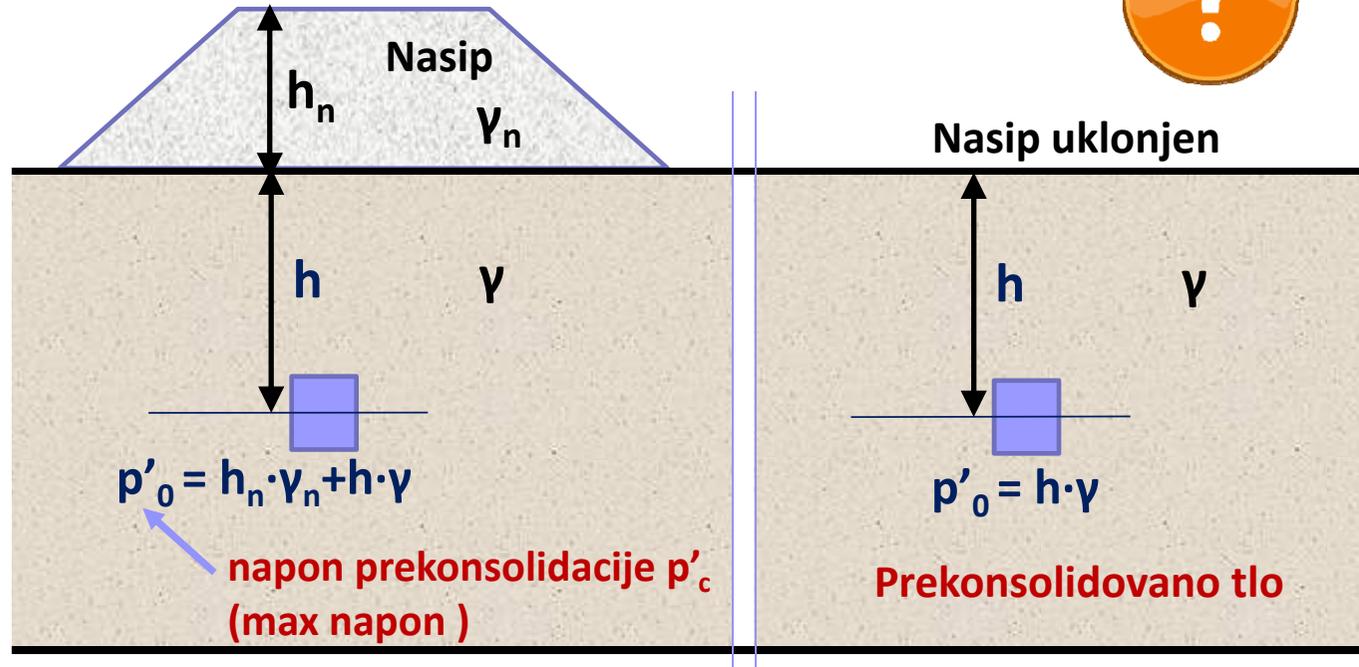
NORMALNO KONSOLIDOVANO I PREKONSOLIDOVANO TLO

- Tlo je normalno konsolidovano ako od svog nastanka u prošlosti do vremena kada ga posmatramo nije bilo izloženo većem vertikalnom naponu od napona kome je sada izložen.
- Element tla je prekonsolidovan ako je u svojoj prošlosti bio opterećen vertikalnim efektivnim naponom, naponom prekonsolidacije p'_c , koji je veći od tekuće veličine vertikalnog efektivnog napona.
- Stepen prekonsolidacije:

$$OCR = \frac{p'_c}{p'_0}$$

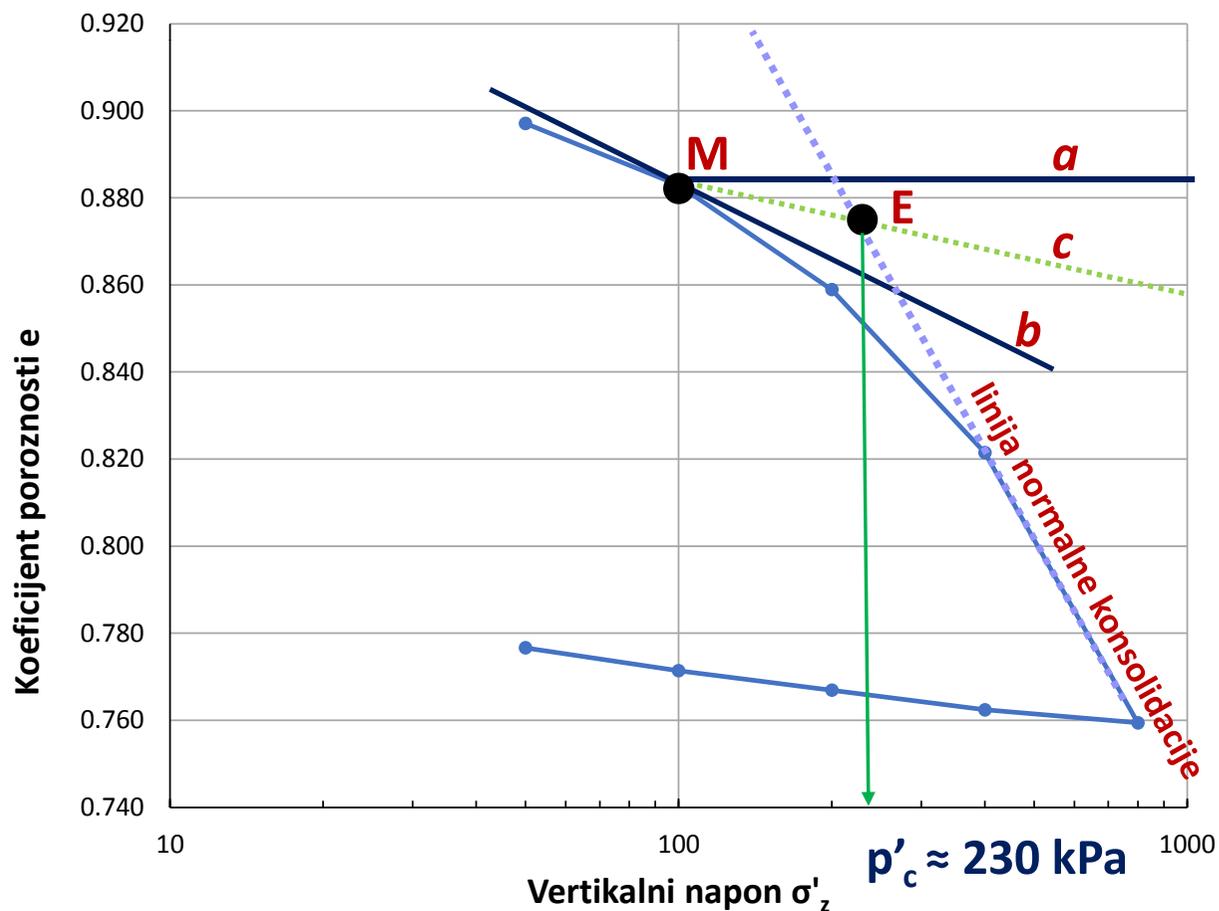
OCR = 1 normalno konsolidovano tlo

OCR > 1 prekonsolidovano tlo

ZADATAK 1

g) Odrediti napon prekonsolidacije Casagrande ovom konstrukcijom (p'_c)

1. Izabrati tačku **M** na mestu maksimalne zakrivljenosti krive
2. Povuci horizontalnu liniju a u tački M
3. Povuci tangentu b na krivu u tački M
4. Nacrtati simetralu ugla α , između pravih a i b , koja je označena sa c
5. Produžiti liniju normalne konsolidacije (linearni segment krive) do preseka sa c u tački E
6. Tačka E definiše napon prekonsolidacije p'_c

ZADATAK 1

f) Odrediti stepen prekonsolidacije (OCR)

$$p'_c \approx 230 \text{ kPa}$$

$$p'_0 = 54 \text{ kPa}$$

$$\text{OCR} = p'_c / p'_0$$

$$\text{OCR} = 4.3$$

REKAPITULACIJA PARAMETARA STIŠLJIVOSTI

1. MODUL STIŠLJIVOSTI:

$$M_v = \frac{\Delta\sigma'_z}{\Delta\varepsilon_z}$$

$$\Delta\varepsilon_z = \frac{\Delta\sigma'_z}{M_v}$$

2. KOEFICIJENT ZAPREMINSKE STIŠLJIVOSTI:

$$m_v = \frac{\Delta\varepsilon_z}{\Delta\sigma'_z} \quad \text{tako da je} \quad m_v = \frac{1}{M_v}$$

3. KONSTANTA STIŠLJIVOSTI:

$$C = \frac{\ln\left(\frac{p'_0 + \Delta\sigma'_z}{p'_0}\right)}{\Delta\varepsilon_z}$$

$$\Delta\varepsilon_z = \frac{1}{C} \ln\left(\frac{p'_0 + \Delta\sigma'_z}{p'_0}\right)$$

4. INDEKS STIŠLJIVOSTI (NC tlo)

$$C_c = -\frac{\Delta e}{\log\left[\left(p'_0 + \Delta\sigma'_z\right)/p'_0\right]}$$

$$\Delta\varepsilon_z = \frac{C_c}{1 + e_0} \log\left(\frac{p'_0 + \Delta\sigma'_z}{p'_0}\right)$$

5. INDEKS BUBRENJA (INDEKS REKOMPRESIJE)

$$C_r = -\frac{\Delta e}{\log(p'_c/p'_0)} \approx C_s$$

REKAPITULACIJA

OC tlo

Ako je:

$$p'_0 + \Delta\sigma'_z < p'_c$$

$$\Delta\varepsilon_z = \frac{C_r}{1+e_0} \log \frac{p'_0 + \Delta\sigma'_z}{p'_0}$$

Ako je:

$$p'_0 + \Delta\sigma'_z > p'_c$$

$$\Delta\varepsilon_z = \frac{C_r}{1+e_0} \log \frac{p'_c}{p'_0} + \frac{C_c}{1+e_0} \log \frac{p'_0 + \Delta\sigma'_z}{p'_c}$$

HVALA NA PAŽNJI